

Juridisk Publikation

STOCKHOLM - UPPSALA - LUND - GÖTEBORG - UMEÅ

Hans-Olof Sandén
Indiciernas betydelse i polisens arbete

Särtryck ur häfte 1/2023

Nummer 1/2023

INDICIERNAS BETYDELSE I POLISENS ARBETE

av Hans-Olof Sandén¹

I. INLEDNING OCH SYFTE

En av anledningarna till att denna krönika tillkommit är att det polisiära perspektivet sällan lyfts fram i rättsliga sammanhang. Syftet är att ge en inblick i hur det ser ut där juridiken träffar verkligheten. Det finns också en tanke om att spegla vilken betydelse lagstiftarens och domstolarnas resonemang får för poliser i yttre tjänst.

Problemen med den organiserade och gängrelaterade brottsligheten har ökat kraftigt och på kort tid. Detta syns i den statistik som Brottsförebyggande Rådet presenterat genom åren vilken visar att antalet skjutningar i offentlig miljö eskalerat. Konsekvenserna av detta blir uppenbara i de tragiska fall där människor berövas sina liv och där anhöriga mister en familjemedlem. Allmänheten har engagerats av de medialt uppmärksammade fallen Adriana och Einar. Inom Polismyndigheten avsätts stora resurser för att bryta utvecklingen, inte minst genom den inom organisationen omtalade förstärkningen med polisiär personal till Stockholm. Internt inom myndigheten diskuteras också metoderna för att stoppa utvecklingen och en faktor som tillmäts stor betydelse i dessa diskussioner är förmågan att faktiskt klara upp de grova brott som begåtts. Vikten av detta har även påtalats av Riksrevisionen i granskningen av polisens hantering av mängdbrott.²

Den tekniska och forensiska utvecklingen har medfört att polisarbetet effektiviseras. Kameraövervakningen och polisernas egna kroppskameror har genom skapat förbättrade förutsättningar för insamlingen av de bevis som senare i brottprocessen ska prövas av domstolarna. Mot detta står att brottslingarna naturligtvis har tillägnat sig ny teknik och även blivit skickligare på att nyttja sina rättigheter i processuellt hänseende. Konkret handlar det till exempel om rätten att tiga³. Misstänkta som är del av gängkulturen har genom hot och våld bidragit till en utbredd tystnadskultur som försvårar viktig bevisföring i form av vittnesutsagor.

¹ Polismästare och chef för rättssektion Väst vid Polismyndigheten.

² RiR 2023:2 *Polisens hantering av mängdbrott – en verksamhet vars förmåga behöver förstärkas*.

³ Vilken följer av Europakonventionen artikel 6 och EU-direktiv 2016/343 artikel 7.5, jfr även NJA 2015 s. 702 och NJA 2013 s. 931.

Mot bakgrund av detta blir det särskilt intressant att begrunda bevisvärderingen i de av Högsta domstolen nyligen avgjorda målen ”Mordet på busshållplatsen”⁴ och ”Årsta torg”⁵.

2. RÄTTSLIG BAKGRUND

I svensk rätt gäller principerna om fri bevisföring som fri bevisvärdering, detta skiljer den svenska rätten från common law som vi ständigt får ta del av via filmer och serier på TV. Dessa principer speglar vår syn på rättvisan och sanningens betydelse i rättsprocessen. De bidrar dock till en komplexitet i polisarbetet som beskrivs i denna artikel.

Det centrala begreppet ”bevisat” har i rättspraxis getts innebörden ”ställt utom rimligt tvivel”⁶, inspirerat av common law-begreppet ”beyond reasonable doubt”⁷. Det är åklagaren som har bevisbördan för att den åtalade har gjort sig skyldig till vad som lagts hen till last i gärningsbeskrivningen. Att bevisbördan läggs i åklagarens knä är en konsekvens av principen att en misstänkt eller tilltalad ska betraktas som oskyldig till dess motsatsen är bevisad, den så kallade oskuldspresumtionen. Utredningen ska vara så pass fullständig att det inte finns anledning att anta att ytterligare utredningsåtgärder skulle förändra bedömningen. Det ska inte finnas några andra möjliga eller alternativa förklaringar till det påstådda händelseförloppet.⁸

3. MORDET PÅ BUSSHÅLLPLATSEN (HD:S DOM DEN 14 APRIL 2023 I MÅL B 5952 – 21)

Den centrala bevisningen i målet var en övervakningsfilm tagen från insidan av en buss vilken visar en person som står på en busshållplats och väntar på att bussdörrarna ska öppnas. En annan person i mörka byxor och grön jacka med pälsförsedd huva närmar sig den väntande personen bakifrån och tycks rikta en pistol mot denne och avlossar sedan ett antal skott. Den skjutne vänder sig om och flyr mot bussens bakre del varpå filmsekvensen tar slut.

Utöver filmen presenterades ytterligare bevisning såsom ett obduktionsutlåtande, patronhylsor, vittnesutsagor och en DNA-analys av en jacka som beslagtogs i utredningen. All den åberopade bevisningen i målet är att betrakta som indicier, eller som det också brukar uttryckas, indirekt bevisning. För att närmare förstå vad som menas med indicier brukar detta begrepp ställas i relation till dess

⁴ HD:s dom den 14 april 2023 i mål B 5952 – 21.

⁵ HD:s dom den 14 april 2023 i mål B 2354 – 22.

⁶ Se bland annat NJA 1980 s. 725 och NJA 1990 s. 210.

⁷ Se vad gäller t ex USA, Miles vs. United States.

⁸ Se NJA 2019 s. 347.

motsats, dvs. direkt bevisning, vilket är bevisning som är omedelbart kopplad till det som påstås i gärningsbeskrivningen. Det kan handla om ett vittne som uppger att hen sett att det var den tilltalade var den som sköt målsäganden. Vid indirekt bevisning saknas omedelbara samband mellan beviset och det som påstås av åklagaren. Det betyder att det som framgår av beviset kan vara riktigt utan att det gått till på det sätt som återges i gärningsbeskrivningen.

Högsta domstolen prövar inledningsvis bevisen i tur och ordning varvid bevisens enskilda bevisvärde bestäms utan beaktande av förhållandet av deras inbördes förhållande. Detta tillvägagångssätt är av vägledande betydelse för polisarbetet, eftersom det förtydligar hur insamlandet av bevis ska prioriteras och i vilken ordning insamlandet bör ske. Det förevisar även hur enskilda bevis ska hanteras och beskrivas för att ett så högt bevisvärde som möjligt ska kunna uppnås. Exempelvis kan detta medföra bevis inte samlas in utan endast noteras som förekommande i utredningen.

Högsta domstolen väger sedan samman bevisningen och poängterar i samband med detta vikten av att bedöma hur de olika bevisen förhåller sig till varandra. Det samlade värdet av bevisningen är högre än det adderade värdet av de enskilda bevisen.⁹ Det framstår som mycket osannolikt att samtliga de omständigheter som framkommit skulle föreligga om gärningspersonen är någon annan än den tilltalade. Bevisningen bedöms ge starkt stöd för åtalet. Domstolen prövar vidare frågan om det är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har begått den åtalade gärningen och finner att så är fallet.

Domen innehåller en skiljaktig mening som även om den inte har prejudicerande verkan kan känna viss klarhet i hur bevisvärderingen kan göras. Den skiljaktige resonerar kring frågan om en alternativ gärningsperson och finner att det inte är ställt utom rimligt tvivel att den tilltalade har begått brottet. I sin prövning gör den skiljaktige en annan bevisvärdering än majoriteten av enskilda bevis och tillmäter dem ett annat värde. För polisen är detta viktig information som ger förutsättningar att vidareutveckla polisarbetet och redan i utredningsskedet kunna beakta vissa omständigheter och förutse vad som kan ifrågasättas i ett senare skede av processen.

Det kan också noteras att det i den skiljaktiga meningen framförs en uppfattning som kan tolkas som att vistelsen i kriminella miljöer skulle kunna innebära en fördel för den tilltalade in bevisvärderingshänseende. Detta med anledning av att gängkriminella kan komma i kontakt med vissa typer av bevismaterial som

---

⁹ Se Holmgård, Lars, "HD har städat balkongen", Norstedts Juridik (JUNO) den 23 februari 2023.

är förekommande vid denna typ av brott, särskilt i fråga om olika typer av skjutvapen. Vilket skulle kunna leda till slutsatsen att deras umgänge i kriminella kretsar skulle vara till den tilltalades fördel vid bevisvärderingen i rätten. Kunskapen om att det förekommer ett sådant sätt att resonera på inom domstolarna är naturligtvis viktigt för polisarbetet och medför ökade krav på att detta arbete utförs noggrant och med beaktande av dessa omständigheter. Det kan handla om att bli bättre på att beskriva kontexten och vad som faktiskt kännetecknar vissa brottsliga miljöer för att på så vis förbättra domstolarnas möjligheter att förstå komplexa förhållanden i den kriminella miljön.

Det blir därför en fråga om detta kan få negativa normativa effekter, vilket är en högst relevant och intressant fråga som förtjänar en kommentar i sammanhanget. Många har en förlegad bild av att kriminella skulle vara ointresserade av juridik och rättsväsendet. I egenskap av polis, men även som jurist, är det dock min erfarenhet att det finns förhållandevis många brottslingar som har ett stort intresse för juridiken. Det går inte att bortse från risken att gängkriminella kommer att utnyttja argumenten i den skiljaktiga meningen och ta med det i sina överväganden om det är värt risken att begå ett visst brott eller inte.

4. ÅRSTA TORG (HD:S DOM DEN 14 FEBRUARI 2023 I MÅL B 2354 – 22)

Samma dag som Högsta domstolen avgjorde målet avseende mordet på busshållplatsen avgjorde domstolen även ett annat mål – Årsta torg – där bevisprövningen var i fokus. Målet rörde två ordningsvakter som blev beskjutna när de satt i sin tjänstebil. Skotten gick igenom förardörren och träffade den ena ordningsvaktens byxor utan att kroppsskada uppstod. De två personerna som misstänktes för gärningen åtalades för försök till mord.

Högsta domstolen inledde med att pröva frågan om motivet till gärningen. Rätten konstaterade att ett starkt motiv kan ha ett bevisvärde, framförallt då det kan stärka värdet av annan bevisning i målet. Det av riksåklagaren framförda motivet handlar om förhållanden som existerar i den kriminella världen såsom respekt, känsla av makt och tillhörighet. Det är intressant att detta lyfts i domen där uttrycket att ”äga Årsta torg”¹⁰ förekommer. Att äga ett torg eller en plats är något som är ett välkänt uttryck, inte bara för poliser och kriminella utan även för personer som bor och vistas i utsatta områden. ”Ägandet” befäster de kriminellas möjligheter att bestämma över de som befinner sig där och att instruera vad var och en får och inte får göra på platsen.

¹⁰ Se HD:s dom den 14 februari 2023 i mål B 2354 – 22 p 32.

För den som har en djupare förståelse för dessa miljöer och förhållanden är motivbilden, såsom här frågan om att uppleva att man kontrollerar och bestämmer inom ett område, dock betydligt mer betydelsefull för vilka åtgärder en gängkriminell kan komma att vidta än vad Högsta Domstolen kommer fram till¹¹ i det aktuella målet. Här ligger, enligt mig, ett dilemma som består i att skapa förståelse hos rätten om hur motivbilden ska bevis värderas då den, som sagt, bör tillmätas större betydelse. Enligt min tolkning ledde ordningsvakternas närvaro på platsen till att dessa "ägare" upplevde att deras ställning hotats eller kränkts. Detta i sådan utsträckning att det krävdes en vedergällning för att manifesteras och återupprätta maktbalansen. Det är intressant för polisarbetet att motivet, såsom det kommit till uttryck här, beaktats av Högsta domstolen, men det är också betydelsefullt att se till hur det bedömts. Min uppfattning är att domen visar på ett behov av att vara tydligare i hur polisen bör beskriva motiven för såväl åklagaren som domstolen.

Vapnet som används som bevisning i målet påträffades i en källarlokal och bedöms av Högsta domstolen med stor sannolikhet vara det vapnet ordningsvakterna beskötts med. Högsta domstolen fann dock att det inte fanns någon bevisning som gav stöd för att vapnet förvarades i källarlokalen vid tiden före förskjutningen. Utredningen gav inte heller svar på vem som hämtade vapnet eller vem som höll i det när skottet avfyrades. Vapen, ammunition och narkotika som förvaras i utrymmen tillgängliga för och som hanteras av flera personer är vanligt förekommande i gängkriminella kretsar. Även detta är ett förfarande som ofta förekommer i kriminella kretsar, att till exempel vapen eller narkotika förvaras i utrymmen tillgängliga för och som hanteras av flera personer. Den ordningen är allt som oftast en medveten strategi, i syfte att tillåta alternativa förklaringar till vem som hämtade vad.

Efter att ha prövat frågan om tillgången till vapnet övergick domstolen till att pröva om bevisningen håller för att placera de tilltalade på brottsplatsen tiden före brottet. Vid den sammantagna bedömningen konstaterades att bevisningen med styrka talade för att de tilltalade, eller i vart fall någon av dem, var inblandade i skjutningen. Bevisningen på individnivå bedömdes däremot inte vara så stark att det kunde anses ställt utom rimligt tvivel att någon av dem var gärningsperson eller på annat sätt hade medverkat till gärningen. Det fanns även utrymme för att andra personer kan ha utfört eller varit delaktiga i gärningen. Det var därmed inte ställt utom rimligt tvivel att de tilltalade gjort sig skyldiga till brottet.

¹¹ Se HD:s dom den 14 februari 2023 i mål B 2354 – 22 p 34.

5. KONSEKVENSER AV MORDET PÅ BUSSHÅLLPLATSEN OCH ÅRSTA TORG

Det är ännu för tidigt att säga hur dessa två domar kommer påverka rätts-tillämpningen. Avgörandena sätter dock in bevisprövningen i en nutida kontext. Jag anser att den kriminalitet som vuxit fram de senaste åren och dess natur i domskälen. Den som läser dessa noga och med eftertanke får också en tydligare bild av vilka problem som polisen står inför när det kommer till något så viktigt som att ha förmåga att klara upp brott. Det är min åsikt att de kriminellas förmåga att allt mer effektivt undanhålla sanningen, nyttja svagheter i det rättsliga systemet och att framgångsrikt påverka sin omgivning till tystnad går enkelt att läsa ut mellan raderna. Avgörandena lär oss även att varje berättelse inte naivt bör tas för given.

För att Polismyndigheten ska kunna förbättra sin förmåga att klara upp brott ställs det ständigt allt högre krav på noggrannhet i alla led från första insats till lagakraftvunnen dom. I arbetet med att utveckla detta blir de aktuella avgörandena intressanta för Polismyndigheten. Sedan tidigare har Polismyndigheten utformat en metod för hur den utredande polisverksamheten systematiskt ska bedrivas för att uppnå effektivitet. Metoden benämns Polisens nationella utredningsmetodik (PNU) och har under våren 2023 uppdaterats. Jag anser att det är en mycket viktig vägledning som – om den används brett – kommer att få stor betydelse för en framgångsrik brottsbekämpning. Det är viktigt att rättskedjan hänger ihop och att första polis på plats redan initialt tänker i samma banor som domaren kommer att göra i rätten. Den struktur och den metodik slutligen avgör om det blir en friande eller fällande dom tar sin början redan vid den första åtgärd som vidtas i varje enskild förundersökning.

En slutsats som kan dras av domskälen är att gamla principer om sunt förnuft och gott omdöme fortfarande gäller, vilket kanske är en något förmäten och nästintill oförskämd slutsats varför den bör utvecklas en aning. Det är omöjligt att förutsäga vilken bevisning som kommer att ha betydelse i slutet av en process och därmed är det också förenat med stora svårigheter att lista alla former av bevis som kan förekomma. Det finns alltså inte någon standardiserad modell som kan användas i alla utredningar, vilket Högsta domstolen också påpekar.¹² Det sunda förnuftet och det goda omdömet blir då vägledande principer för den som utreder brott. För att göra dessa principer mer konkreta krävs interna diskussioner om vad som är framgångsrik brottsbekämpning och en ständigt lärande organisation där uppföljning och utvärdering blir till rutin.

---

¹² Se HD:s dom den 14 april 2023 i mål B 5952 – 21 p 23.

Avgörandena från Högsta domstolen visar att kontexten är viktig, detaljerna skapar tillsammans en helhet som bättre beskriver sanningen. Det är i och för sig något vi som jurister ofta betonar genom att ständigt hänvisa till att vi gjort en samlad bedömning. I de aktuella domarna använder sig Högsta domstolen av den struktur som domstolen utvecklat under senare år, med en inledande mer generell beskrivning av rättsläget vilken följs av tillämpningen i det enskilda fallet. Strukturen skapar, särskilt i den aktuella frågan, en tydlighet som kan och bör användas redan under förundersökningen, inte minst för att finna och på ett tydligt sätt kunna beskriva den kontext vari brottet begåtts. Vidare ska inte betydelsen av att utgången faktiskt blev en fällande dom (i målet om mordet på busshållplatsen) underskattas.

6. EN BREDARE ANALYS

Sir Robert Peel, skaparen av The Metropolitan Police, nämner som sista punkt i sina berömda ”principer för polisen”¹³ att det yttersta testet av polisär effektivitet är avsaknaden av brottslighet och oordning och inte i de synliga åtgärder som vidtas. Om denna princip överförs till detta sammanhang handlar det om att klara upp brott. Den polisiära förmågan att klara upp brott har avgörande betydelse för medborgarnas förtroende för rättsväsendet och därmed dess effektivitet. I inledningen av denna artikel framförs att ett av syftena är att spegla vilken betydelse som domstolarnas resonemang och avgörande får för dem som står i frontlinjen. Enligt mig kommer den fällande domen i Mordet på busshållplatsen att medföra en ökad noggrannhet i hur bevis samlas in, hur de ordnas och hur de presenteras. Avgörandet kommer också att försvåra för misstänkta att undanhålla sanningen genom att återge en osannolik historia.

Under senare tid har ett stort antal lagändringar genomförts i syfte att stärka polisens möjligheter att bedriva en framgångsrik brottsbekämpning. Det har uttalats att polisen måste arbeta mer offensivt främst i förhållande till gängkriminaliteten. Den ambitionen har stärkts och även flyttats nedåt, från lagstiftaren till den verkställande makten, bland annat i form av allt tydligare och mer detaljerade uppdrag från regeringen.¹⁴ Det vi ser, om än inte så tydligt, är att styrningen från lagstiftaren nu också börjar nå ut i rättstillämpningen.

Jag anser att bakomliggande syftena med den nya lagstiftningen blir allt tydligare för den dömande makten. Det är min åsikt att de två fallen – Mordet på busshållplatsen och Årsta torg – ingår i en ändrad syn och ny hantering av ett samhällsklimat som förändrats. Tolkningen och bedömningen av bevisen i

¹³ Se Charles Reith, *A Short History of the British Police (1948)*.

¹⁴ Se t ex Ju2023/00179 *Uppdrag till Polismyndigheten att säkerställa ökad operativ förmåga att utreda och klara upp grova brott med koppling till kriminella nätverk*.

de aktuella målen tyder på en viss anpassning till de nya förhållandena, där kontexten tillmäts större betydelse, vilket ställer högre krav på de misstänkta och deras berättelser.

Den offensiva och bitvis mer repressiva lagstiftning som tillkommit skapar bryderier bland dem som står vid gränsen mellan det abstrakta och det konkreta, där lagstiftning ska bli till verklighet genom en insats eller en åtgärd. Gränsen mellan det lagliga och det olagliga är inte längre så tydlig och balansen mellan rättssäkerhet och effektivitet desto mer diffus. Här letar sig en definitionsproblematik in – vad menas med gängkriminalitet och vilka ingår i begreppet? Den vägledning som kommer från Högsta domstolen i de aktuella avgörandena blir av stor betydelse, inte minst för hur det polisiära arbetet bör planeras och läggas upp.

I gränslandet mellan rättssäkerhet och effektivitet uppstår också vissa rättsfilosofiska frågor, bland annat om det svenska rättssystemet, som främst grundar sig på lagar och inte som inom common law på domstolsavgöranden, är tillräckligt dynamiskt och föränderligt. Det märks också att inflytandet från common law gör sig alltmer gällande, till exempel i form av diskussioner om kronvittnen och anonyma vittnen. Domstolarna och den praxis som de skapar får i detta sammanhang en allt större betydelse. Den tolkning som Högsta domstolen gör av de bevis som presenteras och det värde de enskilda bevisen tillmäts av domstolen påverkar effektiviteten i brottsbekämpningen och graden av uppkläring.

Högsta domstolen är, i aktuella avgörandena, inte kategorisk utan snarare ödmjuk inför att det är omöjligt att ange en modell för all bevisprövning, därmed är vi tillbaka vid den juridiska devisen om att en bedömning görs i varje enskilt fall. Jag anser att detta visar hur svårt det är att i en tid som denna skapa prejudikat som kan vägleda rättstillämpningen.

Det är också viktigt att det inte bildas glapp i denna förändring och att de medel som står till buds med alla krafter nyttjas för att nå upp till kravet på ”utom rimligt tvivel”. I syfte att undvika en sådan utveckling krävs att polis och åklagare blir bättre på att utreda, förklara och presentera bevis och att domstolarna samtidigt blir bättre på att lyssna, förstå och avgöra vad bevisen faktiskt betyder. I glappet vilar idag ett föga utforskat och avhandlat begrepp som fått epitetet att saken är ”polisiärt uppklärad”. Det betyder att polisen har en uppfattning om vad som har hänt och hur det gått till men inte kan presentera den bevisning som krävs för att den misstänkte ska kunna åtalas och sedermera dömas i domstol.

För att minska frekvensen av polisiärt uppklarade brott och för att öka antalet uppklarade brott måste rättsväsendet bli bättre på att slå hål på osannolika berättelser. Om domstolarna i sin prövning utgår från modellen att först pröva åklagarens påståenden och bevisning om vad som inträffat och därefter ställer detta mot vad försvaret lägger fram så blir prövningen rationell. Den står sannolikt även i överensstämmelse med det allmänna rättsmedvetandet. Det innebär att osannolika alternativa förklaringar inte fördunklar de slutsatser som objektivt kan dras av det material som åklagaren presenterat. Detta måste ur polisiär synvinkel ses som positivt.

7. SAMMANFATTNING OCH SLUTORD

De två avgörandena bygger i stort vidare på tidigare praxis från Högsta domstolen och är på så sätt inte revolutionerande. Det kan dock sägas förtydliga att den samlade styrkan i bevisningen är beroende av styrkan i varje enskilt bevis, mängden bevis och deras förhållande till varandra, såsom till exempel om de är oberoende av varandra eller sammankopplade på något vis. Det är ett tämligen logiskt och naturligt sätt att resonera.

Mer intressant är att Högsta domstolen är noga med att det sammanvägda bevisvärdet av två fristående bevis som samverkar med varandra i princip är högre än värdet av varje enskilt bevis. Flera bevis som var för sig inte räcker för en fällande dom kan på så sätt vid en samlad bedömning leda till att åtalet trots allt anses styrkt. För att exemplifiera effekten av detta resonemang skulle man kunna åsätta jackan, i målet mordet på busshållplatsen, ett bevisvärde om 90 procent och patronhylsorna samma värde. De har då vart och ett värde om 90 procent, men om de vägs samman kan de få ett högre värde, till exempel 99 procent och då nå upp till kravet på ”utom allt rimligt tvivel”.¹⁵

Mordet på busshållplatsen och Årsta torg ger utredande poliser vägledning i hur de ska strukturera, värdera och presentera bevisningen. Avgörandena ger också en indikation på att bevisprövning av de misstänkta utsagor i rätten skärpts. Det finns även en tendens att den tekniska utvecklingen medför nya krav på bevisföring. När nu mycket filmas via mobiltelefoner och pro-go-kameror så förväntas det även att sådan bevisning ska finnas och samma förväntan finns i fråga om forensiska bevis. Dessa förväntningar skapar en eskalering av kraven på bevisföring i domstol som kan diskuteras inte bara utifrån effektivitetssynpunkt utan även utifrån processekonomisk synvinkel.

Vad som framkommit, i de aktuella målen, innebär även att det krävs noggrannhet och systematik i polisarbetet redan från första stund. En utredande polis bör

¹⁵ Se a. a. av Holmgård.

vara väl förtrogen med hur domstolarna resonerar och utför sin bevisprövningen samt vad som ligger till grund för bevisvärderingen. Lärdomar har även vunnits av tidigare mål som t ex det mycket uppmärksammade Balkongfallet där den ur polisiär synvinkel mest intressanta frågan handlade om värderingen av utsagor lämnade under förundersökningen. Efter detta har Polisen ändrat förhørsmodell och lagstiftaren har utökat möjligheten att åberopa uppgifter ur förhör under rättegången.¹⁶ Det är ett bra exempel på hur Polisen även denna gång kan ta Högsta domstolens avgöranden till utgångspunkt för utveckling av det polisiära arbetet.

Det är också viktigt att i sammanhanget notera att Högsta domstolen är noga med att poängtera att det inte är möjligt att ange eller ställa upp en modell för bevisbedömning som kan tillämpas i alla typer av mål. Det utesluter dock, enligt domstolen, inte att det för en viss kategori av fall kan finnas en metod som bättre än andra är ägnad att säkerställa såväl en omsorgsfull värdering av bevisningen som en tydlig redovisning av domstolens avgörande. Prövningen måste således alltid anpassas till situationen i det enskilda fallet - däri ligger utmaningen.

Även om rättsläget tydliggörs kvarstår utrymmet för olika bedömningar även i framtiden. Inte ens i målet Mordet på busshållplatsen var Högsta domstolen enig. Det förstärker slutsatsen att poliserna måste bli ännu noggrannare och långtgående i sina förundersökningar. Avgörandet visar särskilt på vikten av detta i frågan om att utesluta alternativa gärningsmän. En fällande dom – Mordet på busshållplatsen – och en friande dom – Årsta torg – skapar i kontrast till varandra en tydlig bild av var gränsen går mellan rättssäkerhet och effektivitet i polisarbetet. Det ger också en god bild av hur det faktiskt ser ut där juridiken träffar verkligheten.

¹⁶ Se PM 2023:2 *Polismyndighetens handbok för förhör – Polismyndighetens förhørsmodell och prop. 2020/21:209 Utökade möjligheter att använda tidiga förhör.*

